

Aksel Anders Törnström

syntyi Sven Israel Törnströmin ja vaimonsa Karolina Kristina Tolpon yhdeksästä lapsesta viidentenä 26.10.1871 ja oli pojista toiseksi vanhin. Isä Sven oli ratsutilallinen, taloustirehtööri, Vihdin Oravalan sukutilan omistaja.

Veljistään poiketen hän valitsi opintien, pääsi ylioppilaaksi Suomalaisesta Normaalilyseosta 1891 ja aloitti välittömästi lääketieteen opinnot.

Lääketieteen valmistavan tutkinnon hän suoritti kolme vuotta myöhemmin ja valmistui lääketieteen kandidiksi 25.5.1897. Jo kandi aikana hänellä oli joitakin kunnanlääkärin lyhytaikaisia sijaisuuksia mm. Alajärvellä ja tehtaanlääkärinä Taalin tehtaalla. Tämä oli helppoa autonomisessa Suomessa, opintielle lähteneitä oli tuolloin vähän. Opintomatkan Berliiniin hän teki vuonna 1896.

Vuosisadan vaihteessa löytyi myös puoliso, Elna Emilia Boström syntynyt 18.11.1874, vanhemmat, henkikirjuri sekä Suomen senaatin kuriiri Frans Theodor Boström ja Karoliina Emilia Åberg. Aksel valmistui lääketieteen lisensiaatiksi 27.3.1901 ja siirtyi Someron kunnanlääkäriksi jo huhtikuussa. Seuraavana vuonna, 1902, syntyi nuoreen perheeseen tytär, Kerttu.

Suurena nimien suomennosvuonna 1906 syntyi sisarusten kesken erimielisyyttä valittavasta nimestä, sukunimeksi muut veljekset päättivät Hiidenheimo. Kerttu Berg os. Törnström on kertonut, mistä tuossa kiistassa oikein oli kysymys. Hänen mukaansa Aksel Anders piti valittua nimiehdotusta keinotekoisena ja olisi halunnut, että nimeksi olisi otettu suvun vanha nimi, Tolpo. Kun hänen ehdotuksensa ei suostuttu, hän oman tiensä kulkijana jätti nimen suomentamatta, vaikka oli vankasti suomenmielinen ja koulutti lapsensa suomalaisissa kouluissa. Kotikieli oli kuitenkin ruotsi.

Perhe muutti usein. Someron jälkeen seurasi kunnan-, alue- ja rautatielääkärin tehtäviä useilla paikkakunnilla. Aksel toimi kunnanlääkärinä Merikarvialla ja Siikaisissa, rautatielääkärinä Kannus-Lapissa, Ylistaron kunnanlääkärinä 1907, Mynämäen ja Mietoisen kunnanlääkärinä 1908 – 1911. Tämän jälkeen hän oli samanaikaisesti rautatielääkärinä eri rataosilla ja rautatiepiireissä kuten Kouvolassa (Valkeala 1917 asti), Riihimäellä ja Pieksämäellä. Valkealan kaudella, hänen ollessaan myös Iitin kunnanlääkäri syntyi vuonna 1913 poika, Olli ja Kerttu -tytär pääsi ylioppilaaksi Kouvolan suomalaisesta yhteiskoulusta 1918. Valkealan, Simolan sekä Lappeenrannan piirin rautatielääkärinä hän toimi aina kesään 1920 asti.

Kouvolasta muutettiin Riihimäelle Akselin aloittaessa piiri no 10 rautatielääkärinä 28.7.1920. Tällöin hän piti myös yksityisvastaanottoja sekä Riihimäellä Rautatienkatu 20:ssä että Janakkalan Tervakoskella Sidehuoneella. Siihen aikaan Tervakoskelle pääsi matkustaen ensin junalla Ryttylään ja siitä edelleen postiautolla Tervakoskella. Olli aloitti kansakoulun ensimmäisen luokan Riihimäen Pohjoisen koululla vuonna 1920.

Ösoite-ilmoituksia.

Lääkäreitä:

K. KAHELIN

kunnanlääkäri, Hämeenk. 58.

Arkipäivänä 9— $\frac{1}{2}$ 12 ja $\frac{1}{4}$ —5.

Keskiviikkona 9—11.

Puhelin 167.

L. J. Stenbäck

Apteekkia vastapäätä. Arkipäiv.
klo 9—11 ja 4—5. Puh. 114.

V. Angervo,

Rykmentinlääkäri.

Apteekin talossa. Puh. 192

ja kenttälennätinkeskus 13.

Vastaanotto 9—11, $\frac{1}{2}$ 5— $\frac{1}{2}$ 6.

A. A. Törnström

Arkipäivinä 9— $\frac{1}{2}$ 12 ja $\frac{1}{4}$ —5.

Rautatienkatu 20. Puhelin 236.

Kunnan Elinlääkäri

Ri

Ri

Hy

El

Ky

Kou

Pika

Il

SU

Lähde, <https://digi.kansalliskirjasto.fi>, Riihimäen sanomat 31.10.1922

Savonradan rautatielääkäriksi, piiri 52, hän siirtyi 3.1.1924 ja lisäksi Joroisten piirilääkärinä 17.1.1924. Asuinpaikka oli Pieksämäen maalaiskunta. Myös Pieksämäellä hän piti yksityislääkärin vastaanottoa.

Tehtävät ja vastuut rautatielääkärinä merkitsivät muuttoa rautatiesolmukohdasta toiseen, mutta lopulta tuli se hetki, jolloin Aksel Anders halusi rauhoittaa elämänsä ja palata kotikonnuilleen Vihtiin tultuaan valituksi Lohjan piirilääkäriksi 1930.

VAIKUTTAMINEN VAPAUSSODASSA, KANSALAISTOIMINTA JA HARRASTUKSET.

Vapaussodan aikana Aksel Anders hoiti niin Jääkärirykmentti 27:n kuin suojeluskuntien haavoittuneita Kouvolassa. Tästä työstä hänelle myönnettiin sekä Vapaussodan muistomitali että Jääkärirykmentti 27:n pienoislippu kiitoksena ja kunnianosoituksena eli kuten kuparisen tangon jalassa lukee " för jägarinvalider". Sodan jälkeen hän oli kaksi vuotta Kouvolan suojeluskunnan lääkärinä ja esikuntajäsenenä sekä Kouvolassa terveyslautakunnan puheenjohtajana kolme vuotta. Kutsuntalääkärinä Aksel oli Kaipiaisten asemalla helmikuussa 1920 ja Etelä-Savon kutsuntapiirissä syksyllä 1926.

Kymenlaakson suojeluskuntapiiriesikunnan jäsenenä ja lääkärinä hän oli vuoden.

Sodan jälkeen 20-luvulla, kun nuori rikkirevitty tasavalta vielä haki toimintamuotoa, hän osallistui yhteiskunnallisiin asioihin useilla tavoilla, Kymenlaakson lääkäriyhdistyksen sihteeri-rahastonhoitaja vuosina 1912-1919, lääkäriseura Duodecimin ja Rautatielääkäriyhdistyksen johtokunnan jäsen.

Valkealan kuntaan rautatieristeyksen ympärille kasvoi Kouvolan asemakylä. Vuonna 1917 muodostettiin Kouvolan taajaväkinen yhdyskunta, vuonna 1922 itsenäinen Kouvolan kunta ja kauppala 1923.

Pieksämäki oli maalaiskunta perheen muuttaessa sinne. Kunnalliselämään Aksel otti kantaa merkittävästi Pieksämäelle muutettuaan. Syksyllä 1924 pidettiin Pieksämäellä yksityisluonteinen kokous ja hieman myöhemmin yleinen kokous, jossa päädyttiin siihen tulokseen, että kauppalakunta olisi ainoa varma yhdyskuntamuoto ohjaamaan kehitystä oikeille raiteille. Aloitteen tekijöinä olivat mm. Piirilä ja Törnström. Yleinen kokous pidettiin 28.12.1924 ja toimikuntaan valittiin Törnström. Yhdyskunnan muodostaminen pysähtyi muutamaksi vuodeksi tieasioiden vuoksi. Tammikuussa 1928 kutsuttiin koolle ns. piirikokous, jossa päätettiin hakea aluetta kauppalaksi. Tarvittava tie saatiin valmiiksi 1929. Kauppalan perustamista koskeva asetus allekirjoitettiin 28.6.1929. Kauppalan hallinnon hoitaminen aloitettiin 1929, jolloin läänin maaherra asetti 5-henkisen järjestelytoimikunnan, johon Aksel Törnström kuului. Ensimmäinen kokous pidettiin 15.7.1929. Päätettiin kunnallisvaalit pidettäväksi 4-5.12.1929. Äänioikeutettuja oli 1538 ja 740 henkilöä käytti äänioikeutta. Valtuutettuja valittiin 25. Ensimmäiseen kauppalan valtuustoon ja hallitukseen 1930 valittiin A. Törnström. Tiedot: Pieksämäen seudun historia osa II, Pekka Laurila 1961.

Akselin ajatuksesta sai alkunsa Pieksämäen keskustelukerho toukokuussa 1927 silloisen uuden pankin kaivon kannella. Mistä lienee herrat tulleet ja kaivon kannelle istahtaneet pohtimaan maan asioita. Mutta tuumasta toimeen ja idean isästä tehtiin kerhon ensimmäinen puheenjohtaja. Kerho toimii edelleen viettäytään pari vuotta sitten yhdeksänkymmentävuotispäiviään. Toiminta on vuosikymmenten kuluessa laajentunut esimerkiksi Pieksämäen mieskuoroon. Kerho jäseneksi hyväksytään edelleen vain miehiä. Kuukausikokousten esitelmäaiheet kattavat laajasti yhteiskunnan keskeisiä kysymyksiä.

Skruuvin peluu oli tuon ajan herrojen tavallinen harrastus, mutta Akselille oli toinenkin harrastus: shakki. Ilmeisesti opintomatallaan Berliinissä hän ystävystyi kahden shakkiin innostuneen lääkärin kanssa ja siitä alkoi vuosikymmeniä kestänyt kirjeshakki Saksaan ja Intiaan. Siirrot tehtiin postikorteilla. Akselin kuoleman jälkeen Vihdin sairaalanmäen Eriksbergissä oli lesken Elna-muffan työhuoneessa kirjeshakkipelit omilla pöydillään ja vieressä korttipino kertomassa vastapelurin viimeisen siirron. Nuo pöydät samoin kuin työpöydällä oleva pääkallo ja keskellä huonetta oleva pyörivä kirjahylly ovat jääneet Kertun tyttären Marja-Leena Bergqvistin mieleen mummolasta. Marja-Leena oli juuri täyttämässä 3 vuotta, kun Muffa kuoli, joten hänestä ihmisenä ei Marja-Leenalle jäänyt muistiin muuta kuin lämmin syli ja lempeä ääni.

J. Lindström, paikallispäällikkö Aug. Keinänen, valokuvaaja Otto Penger sekä toimitusjohtaja A. Pellinen.

Seuran kunniajäseneksi päätettiin kutsua tohtori A. A. **Törnström** Pieksämäeltä, jonka ansiot shakkitaidon kehittäjänä on laajalti tunnettu, ja joka myöskin on perustanut Riihimäen Shakkikerhon.

Lopuksi herra Kling antoi simultaaninäytöksen pelaten yht'aikaa kaksitoista peliä.

Riihimäen shakkikerho

Lähde, <https://digi.kansalliskirjasto.fi>, Riihimäen sanomat 02.02.1926

Pieksämäen keskustelukerho muisti häntä seuraavalla 60-vuotisirunolla Akselin merkkipäivänä 1931, vaikka hän oli jo muuttanut 1930 Vihtiin:

"Sun maljasi, veljemme verraton,
me menneitä muistaen juomme,
suo kaivaten keskeemme kerhoon
me onnen toivoja tuomme.

Kunpa iltakin vain sulle kirkas Ois
se tunnus on tämän maanantain."

Pari vuotta näiden maljapuheiden jälkeen Lohjan piirilääkäri ja Vihdin sairaalan lääkäri, Aksel Anders Törnström menehtyi verenmyrkytykseen 23. toukokuuta 1933 Helsingin kirurgisessa sairaalassa.

MUISTOPUHE

Pieksämäen keskustelukerhon puheenjohtaja Morja piti Aksel Andersin muistopuheen kerhon kuukausikokouksessa 29. toukokuuta 1933.

"Hyvät herrat!

Helatorstain sanomalehdet toivat kerholaisille murheen viestin. Ne kertoivat, että kerhomme ensimmäinen puheenjohtaja tohtori Törnström oli kuollut Helsingin kirurgisessa sairaalassa lyhyen, mutta ankaran taudin murtamana. Ja lähemmät tiedot ilmoittivat, että hän oli sortunut oman tieteensä ja oman ammattinsa uhrina influenssan aiheuttamaan myrkytykseen.

Kun tohtori Törnström talvella yli kaksi vuotta sitten teki muuttoa paikkakunnalta siirtyäkseen piirilääkäriksi synnyinseudulleen, valmistimme hänelle erojaisillanvieton Moisio kartanossa. Tässä tilaisuudessa pidetyt puheet ilmaisivat, mitä tohtori Törnström oli kerholle ja kerholaisille merkinnyt, miten keskeinen, samalla isällinen

ja toverillinen henkilö hän oli ollut ja minkä korvaamattoman aukon hän oli keskuuteemme jättävä. Meidät, jotka erojuhlassa olimme läsnä, valtasi tuolloin aavistuksellinen pelko, sillä pakosta hiipi mieleen ajatus, että me pian saamme kadottaa kunnioitetun puheenjohtajan iäksi. Meillä oli uskallusta ajatella itsekkäästi. Me tiesimme, että puheenjohtaja oli kotiutunut paikkakunnalle. Hän oli täällä hankkinut laajan tuttava- ja ystäväpiirin ja erikoisella lämmöllä hän oli kiintynyt kerhoon ja siihen toverilliseen seurusteluun, jota kerhossa ylläpidettiin ja jota hän itse osasi niin erinomaisella tavalla elävöittänyt. Me olimme valmiit myöntämään hänelle pääsyn vanhuuden lepoon, mutta kun me tiesimme, että vanhuus esiintyy hänessä vain ajast`aikojen lukumääränä ja että hän sekä sisään- että ulospäin halusi olla, ja myös oli nuori, monesti meitä muita iältään nuorempi sanoissaan ja otteissaan, suorastaan pelkäsimme päästää häntä siihen rauhaisaan yksinäisyyteen, joka häntä uudessa olinpaikassaan, olkoonpa, että se oli synnyinseutu, odotti. Meillä ei ole vähäisintäkään oikeutta väittää, että pelkomme nyt olisi toteutunut. Vallassamme ei muutenkaan ole esiintyä elämän ja kuoleman välisenä tuomarina ja tutkia niiden keskeistä syysuhdetta. Meidän on, vaikka apein mielin ja raskain sydämin, nöyryyttävä Kuoleman Majesteetin edessä ja mukauduttava siihen, että kerhomme Grand Old Man on kaatunut, on päättänyt maisen vaelluksensa ja iäisyyden majoille. Mutta varmaa on, että yhtä tyynenä ja arvokkaana kuin hän keskuudessamme liikkui ja vaikutti, yhtä stoalaisen rauhallisesti hän on astunut sen rajan yli, joka meidän jokaisen on kerran ylitettävä.

Kerholaiset! Aksel Törnström oli hyvä ihminen ja esimerkillinen toveri. Enemmän! Hän oli suuri persoonallisuus. Se kuva, joka hänestä meille jäi, on koskemattoman eheä, ja sellaisena me tulemme sen aina säilyttämään.

Hyvät herrat! Kunnioitamme hetken hiljaisuudella poismenneen entisen puheenjohtajamme tohtori Törnströmin muistoa.”

Tämän jälkeen kerhon kvartetti lauloi ”Tuuti lasta Tuonelahan” ja päätettiin laske sepele vainajan haudalle Vihdissä 30.5. pidettävässä siunaustilaisuudessa. Laskettava sepeleen nauhoihin kirjoitettiin kerhovelji Leo Saarisen sanat ja runo:

”Perustajalleen ja ensimmäiselle puheenjohtajalleen tri A.A. Törnströmille,

Kotikunnaat kutsui lastaan
Tovereitten luota –
Kai ne halusi ainoastaan
nukkumahan tuota. –
Nuku, parvi johtamasi
valvoo aamun koittoon,
viepi viiri kantamasi
unelmaisi voittoon!”

27.7.2019 Törnström Hiidenheimon sukuseura

Marja-Leena Bergqvist
Matti ja Anja Hiidenheimo